

FACULTAT
D'EDUCACIÓ, TRADUCCIÓ,
ESPORTS I PSICOLOGIA

UVIC | UVIC-UCC

Curs 2022-2023

ENCOMI DE RONALD PUPPO i BUNDS

Amb motiu de la seva lliçó de jubilació:

Grans moments en la traducció català-anglès contemporània. Solucions genials: fissura sociolingüística, lexicalització, re-bateig, contraban retòric, i collita pròpia

Vic, 9 de novembre de 2022

ENCOMI DE RONALD PUPPO i BUNDS

Professor del Departament de Traducció, Interpretació
i Llengües Aplicades

Fotografia: UMEDIA UVic

I. Docència, gestió i representació institucional

Ronald Puppo és història dels estudis de Traducció a Vic, i no perquè passi avui a la història —ben al contrari, esperem mantenir per molts anys el contacte amb ell— sinó perquè ha estat vinculat a aquests estudis pràcticament des dels seus inicis. Una època distant però també propera, perquè hi ha una línia de continuïtat entre la Facultat de Traducció i Interpretació d'Osona, integrada als Estudis Universitaris de Vic, i el departament i els estudis actuals de Traducció, a la Facultat d'Educació, Traducció, Esports i Psicologia de la UVic-UCC. Ronald Puppo és una de les persones que representa aquesta continuïtat en evolució permanent.

Va néixer a San Francisco, Califòrnia. Va estudiar a la Universitat de Califòrnia, Santa Cruz, i després, entre 1976 i 1978, a Grenoble, França, on es va graduar en literatura francesa. L'any 1979, amb 25 anys, es va instal·lar a Barcelona per aprendre català i espanyol. Durant els 80 va treballar a l'Institut d'Estudis Nord-americans, entre d'altres ocupacions com a docent d'anglès. En paral·lel, va estudiar a la Universitat Autònoma de Barcelona: va fer la llicenciatura en Filosofia entre 1982 i 1986, i després els cursos de doctorat i el treball de recerca de doctorat. Finalment, el 1995 es va doctorar amb una tesi sobre la ideologia de la prosperitat, dirigida per Victòria Camps.

Una mica abans, l'any 1993, havia rebut notícies de l'inici de la llicenciatura de Traducció i Interpretació a Vic. Va enviar el seu currículum i es va incorporar a la docència l'any següent, el 1994, el segon de la nova llicenciatura.

Va començar a impartir assignatures d'anglès de primer i segon curs, així com la matèria Civilització i cultures de parla anglesa. Aquests en-

càrrecs docents inicials ja indiquen una part de la que seria la seva trajectòria a Vic, a partir d'un profund coneixement de la llengua, la història i la cultura de les àrees de parla anglesa. Aquestes matèries l'han acompanyat durant tota la seva docència, juntament amb les que van seguir en els cursos immediatament posteriors: Tècniques d'expressió oral i escrita i, molt particularment, Traducció inversa, és a dir traducció a l'anglès des del català o espanyol, feta per estudiants que, en principi, no tenen l'anglès com a llengua nadiua. Més tard, va incorporar-se als estudis de màster, impartint l'especialitat de traducció i postcolonialisme.

No caldrà convèncer ningú de l'excel·lència de Ronald Puppo com a docent. D'entrada, per la destresa en l'aplicació dels recursos didàctics i les estratègies formatives. I, després, pel seu magistral domini de la llengua i la comprensió profunda de la història i la cultura de l'entorn angloparlant; no només dels Estats Units, d'on és originari, sinó també de l'espai britànic i del món postcolonial. Tot aquest coneixement no ha exclòs l'apropament intens, rigorós i amb estimació màxima a la llengua i cultura catalanes: no podia tenir millor bagatge com a traductor ni com a formador de traductors i traductores.

Per les circumstàncies de l'evolució dels nostres estudis i dels recursos disponibles, i coincidint amb el nou segle —ja fa uns anys, per tant—, amb la implementació progressiva de la docència virtual, Ronald Puppo va haver d'afrontar reptes docents considerables. La introducció del model anomenat semipresencial, en un context de coexistència amb la presencialitat tradicional, ens va obligar a replantejar les estratègies, els recursos i la relació amb la tecnologia. En la seva àrea, Ronald Puppo, juntament amb la resta de l'equip, perquè va ser un treball d'equip, va donar respostes didàctiques i tecnològiques adequades. Lluny de lamentar-se per la pèrdua d'una docència orientada a una única modalitat, ha sabut valorar els guanys, de forma clara, per exemple, pel que fa a la interacció grupal. Estudiants amb situacions vitals i edats diverses podien aportar una gran varietat de vivències que enriqueixen els intercanvis comunicatius a l'aula, aspecte fonamental en l'aprenentatge de llengües (també en entorns virtuals, sí). La gestió professional, positiva i entusiasta d'aquests reptes ha permès arribar al dia d'avui: Ronald Puppo

deixa la docència activa des de la primera línia de la didàctica i de la tecnologia al servei d'aquesta didàctica.

Ara bé, amb tot això, no seria el gran professor que és si no fos també una persona bona, amable, entanyable, i podeu afegir-hi els sinònims que vulgueu, perquè de ben segur els teniu al cap. Només donaré una mostra de la petjada i motivació que deixa als estudiants aquesta competència professional que té com a base, i no pot ser de cap altra manera, la qualitat humana. Fa un temps, un antic alumne dels estudis de Traducció, que ara té un càrrec de gestió a un institut, es va adreçar a l'Àrea de Màrqueting de la universitat per demanar una xerrada informativa sobre els estudis de Traducció i Interpretació, i feia el suggeriment següent:

Si pogués fer la sessió el Ronald Puppo ja seria, si em permeteu l'expressió, la repera. Com a exestudiant de traducció va ser un dels professors que més em va inspirar.

Aquestes paraules del que va ser un dels seus estudiants, dites com una nota afegida a la petició que feia, però amb tota la càrrega afectiva i tot el reconeixement al seu mestre, són la millor evidència del que Ronald Puppo ha representat per a les successives generacions que han passat pels nostres estudis durant els últims vint-i-vuit anys.

D'altra banda, no podem obviar les responsabilitats de gestió que ha assumit. En el període de 2007 a 2011 va ser director del Departament de Llengües Estrangeres a l'antiga Facultat de Ciències Humanes, Traducció i Documentació. Igualment, va ser des dels orígens en l'organització de les Jornades de Traducció a Vic i aquesta implicació es va mantenir diversos anys. A part, ha col·laborat amb tot l'entusiasme en iniciatives vinculades als estudis de Traducció, tant per fer-ne difusió, per celebracions o per contribuir a la divulgació del coneixement. Esmentarem, per exemple, la seva participació a una de les propostes més recents, les càpsules de traducció, entrevistes virtuals a persones destacades de les nostres àrees de docència i recerca.

Igualment, durant nombroses edicions ens ha representat al Seminari sobre la Traducció a Catalunya, organitzat per l'Associació d'Es-

criptors en Llengua Catalana i les universitats catalanes amb grau en traducció. El perfil de representació institucional l'ha exercit de manera permanent i de forma molt destacada també amb la seva recerca i amb les traduccions, a part del que aquestes traduccions suposen de difusió de la literatura i cultura catalanes entre l'audiència angloparlant.

Tota aquesta activitat comporta molta comunicació amb col·legues, particularment del propi departament. També aquí acabem apuntant a un aspecte ja esmentat anteriorment: la qualitat humana. Ronald Puppó és l'antítesi del conflicte; un suport de primer ordre en un entorn de treball en què la col·laboració i el tracte afable han de ser la prioritat. M'atreveixo a dir que no hi ha cap persona al departament que no l'aprecii, tant pel que fa a les que el coneixem de fa anys com, d'una manera diferent, potser més de sensació inicial, però que s'acaba confirmant, les d'incorporació recent. Gràcies a persones com ell, els equips són més que la suma d'individualitats.

Ron, et desitgem el millor en l'etapa que comences, i és segur que la gaudiràs. Tindràs més temps per cultivar el teu jardí, tal com recomana el *Càndid* de Voltaire. Tens un jardí real i tens les traduccions, entre d'altres: no et faltarà feina productiva i enriquidora, que continuarà donant fruits excel·lents. Gràcies per haver compartit tantes coses amb nosaltres i per haver estat durant molts anys una figura de referència als estudis de Traducció.

Marcos Cánovas

Director del Departament de Traducció, Interpretació
i Llengües Aplicades

II. Traducció i investigació literària

Amb paraules de Puppo, en la «seva activitat investigadora [...] sempre intenta combinar la traducció (normalment poètica) amb l'estudi dels textos que tradueix i també amb la reflexió traductològica».* Ha combinat, efectivament, la seva tasca com a traductor amb la recerca i publicació d'articles i capítols de llibre que versen sobre consideracions traductològiques o de literatura comparada. La lliçó de jubilació que sentirem n'és clarament una mostra.

Els seus orígens en la traducció al català es remunten als anys 80, essent estudiant de Filosofia a la Universitat Autònoma de Barcelona, quan Pere Lluís Font i Josep Ramoneda, professors seus i assessors de la col·lecció «Textos Filosòfics» (Editorial Laia / Edicions 62), li van encarregar la traducció al català de Karl Popper, *The Logic of Scientific Discovery* (1959) —versió anglesa de *Logik der Forschung* (1934)—, actualitzada pel filòsof austríac amb noves notes i apèndixs, que aparegué a Barcelona l'any 1985 amb el títol *La lògica de la investigació científica*.

A la UAB, coneix altres professors que el marquen de manera significativa, com ara Joan Rovira, Josep Manel Udina, Raúl Gabás, Josep Montserrat, o Victòria Camps, que, com hem vist, li va dirigir la tesi doctoral.

El 1993 publica el volum *Independència i unió dels Estats Units d'Amèrica* (Llibres de l'Índex), on introdueix, recull i anota textos en traducció catalana de Benjamin Franklin, Patrick Henry, Thomas Jefferson, St. John de Crèvecoeur, James Madison, i el conte de Washington Irving, «Rip Van Winkle». Dedicava el llibre a Wenceslau Soler, que fou, en paraules de Puppo, «fundador i ànima de la promotora cultural *Enllaç*, que juntament amb d'altres activistes culturals de gran generositat com ara Eulàlia Castany, Joan-Ramon Gordo, Milagros Vallès o Joan Vallès m'havien obert la gran porta a la llengua i cultura catalanes».

*Els mots que reproduïm de Ronald Puppo formen part d'un text (inèdit) que li vam demanar perquè ens expliqués com va arribar a la literatura catalana i a la seva traducció. O bé són extrets d'alguna frase escrita en correus electrònics.

Des de 1994, com ha dit Marcos Cánovas, ja a Vic, van ser molts, segons explica Puppo mateix, que el van acompanyar en el pas cap a la traducció literària del català a l'anglès, començant per *Canigó* de Jacint Verdaguer, però en destaca especialment:

el prestigiós i enyorat estudiós anglès, Arthur Terry, qui m'ajudarà a enfocar la meva traducció correctament, tot aconsellant-me d'utilitzar un anglès modern, però, això sí, ben informat per tota la tradició de poesia èpica en llengua anglesa, des de Beowulf, Sir Gawain, Chaucer, Spenser, Shakespeare o Milton, fins als romàntics anglesos Byron, Keats, Coleridge, Wordsworth, Tennyson o el nord-americà Longfellow.

Perquè per a ell:

un Verdaguer traslladat a l'anglès ha de reflectir tota la riquesa poètica que mereix, i així, trobar el seu lloc al panteó de poetes o obres universals d'altres llengües traduïts a l'anglès, com ara Homer, Virgili, Roland, Dante o Ariosto.

Puppo també reconeix el «suport durant tots aquests anys del gran especialista en Verdaguer, Ricard Torrents, que m'ha guiat sempre cap al nord en les meves investigacions i traduccions.»

Com dèiem, comença traduint a l'anglès *Canigó* de Verdaguer i presenta l'obra a la University of Chicago Press. Aconsegueix un acord amb aquesta prestigiosa editorial per publicar un recull verdaguerià que servís per introduir el poeta i la seva producció poètica al públic anglosaxó, ja que, de Chicago estant, consideraven arriscada la publicació d'un sol poema d'un autor encara poc conegut —o gairebé desconegut, diria jo— en anglès. D'aquí, sorgeix el seu llibre *Selected Poems of Jacint Verdaguer. A Bilingual Edition* (The University of Chicago Press, 2007), la primera antologia que recull, en anglès —i en edició bilingüe!—, la poesia de Verdaguer. El llibre porta una introducció de Ramon Pinyol i Torrents, un altre verdaguerista que a la Universitat de Vic li fa de mentor, i fou presentat

a la Fira de Frankfurt, l'any 2007, amb una lectura bilingüe a càrrec de Puppo i d'Enric Casasses al Lesezelt, acte organitzat per la Fédération Internationale des Traducteurs (FIT). Gràcies a aquesta tasca Puppo va merèixer ser proposat com a membre numerari de la Societat Verdaguer: ho és des del plenari del 17 de maig de 2008, on per aclamació s'acceptà el seu ingrés a l'entitat, avalat per Torrents i Pinyol. [Per cert, «abans de la reunió del ple, gaudírem d'una lectura de poemes verdaguerians a càrrec d'Anna Maluquer i de Ronald Puppo que recitava en anglès el que havíem sentit en català prèviament»: és el que diu l'acta d'aquell plenari].

Després vindrà, naturalment, la seva traducció —que, de fet, com hem vist és la primera— de *Mount Canigó: A tale of Catalonia* publicada per Tamesis Books i Editorial Barcino el 2015. Una gran fita per al verdaguerisme, com ho serà segur *L'Atlàntida* en anglès i en vers, que està en un procés d'elaboració ben avançada i navega amb pas ben ferm, segons tenim entès.

També Puppo ha publicat traduccions puntuals a l'anglès d'altres poetes catalans: Josep Carner, Tomàs Garcés, Joan Salvat-Papasseit, Enric Casasses, Lluís Solà, Josep Checa i Víctor Obiols. Més recentment, ha completat el seu magnífic *One Day of Life is Life: Joan Maragall* (Londres/Barcelona: Fum d'Estampa Press, 2020), la primera antologia, extensament anotada, de poesia i prosa de Joan Maragall en llengua anglesa. Segons Puppo, aquest projecte de traducció ha comptat amb el generós suport i l'amistat de Pere Maragall, net del poeta i infatigable estudiós i divulgador de Joan Maragall.

Les seves recerques sobre consideracions traductològiques o de literatura comparada es troben en revistes com ara *Babel*, *Translation Review*, *Catalan Review*, *Journal of Catalan Studies* o *Anuari Verdaguer*, o en llibres especialitzats d'editorials com ara Reichenberger o Routledge.

Tota aquesta seva activitat investigadora i traductològica ha estat mereixedora de premis i reconeixements: IX Premi Ramon Llull de traducció literària (2021) per a la selecció de poemes i prosa de Joan Maragall, *One Day of Life is Life*, de què acabem de parlar; i el Premi Crítica «Serra d'Or» de Recerca en Catalanística 2016 per a *Mount Canigó: A tale of Catalonia by Jacint Verdaguer*. Ha aconseguit, també, al llarg de la seva

trajectòria, que se li concedissin oficialment acreditacions de recerca: Lector (AQU, 2010)/Professor contractat doctor/Professor universitat privada (ANECA) i Agregat (AQU, 2018)/Professor titular d'universitat (ANECA). I dos trams de recerca —en diuen sexennis—: AQU 2007/2012 (2015) i AQU 2013/2018 (2019).

Com és preceptiu, dins la Universitat de Vic, ha estat membre investigador de projectes I+D sobre Jacint Verdaguer: «L'obra i la figura de Jacint Verdaguer: elaboració d'edicions crítiques i filològiques i estudi de la seva recepció nacional i internacional coetània i posterior» (2012-2014) i «Verdaguer: Edició crítica i recepció hispànica i internacional» (2009-2011), i ha format part del grup de recerca «Textos literaris contemporanis: estudi, edició i traducció» (TEXLICO), on s'aplegava la major part de la investigació que sobre literatura contemporània es desenvolupava a la Universitat, grup que va ser reconegut com a Consolidat finançat (2009 SGR 736) o com a Consolidat no finançat (2014 SGR 1380 i 2017 SGR 1152), i anteriorment Singular finançat (2005 SGR 00109). A partir d'ara, continuarà la seva tasca investigadora —n'estic segura!— sota el paraigua de la línia «Literatura i estudis culturals» de Glossa-Grup de recerca en lingüística aplicada, didàctica i literatura, en el qual des de juliol de 2022 s'han fusionat els grups TEXLICO, GRELL i GRAC.

Val la pena destacar, a més, la seva participació a congressos i jornades nacionals i internacionals per presentar-hi en ponències encarregades, en taules rodones i en comunicacions la seva recerca en els camps de la traducció i els estudis traductològics. Així, com a mostra, ha estat en els darrers cinc Col·loquis Internacionals Verdaguer (del VII celebrat el 2008 a l'XI que va tenir lloc el 2021) amb «Consideracions sobre 'Lampègia' i una proposta de traducció a l'anglès», «Les dicotomies de forma i de fons en *Caritat*», «La poetització vuitcentista del conflicte entre les Espanyes centrípetes i perifèriques», «Joan Maragall: moments d'il·luminació en les vivències clau individual i col·lectiva» i «Verdaguer i Maragall: allà d'allà de l'espai, o paraules vives que parlen altrament».

O la seva col·laboració en congressos a fora, amb treballs com «Great moments in contemporary Catalan-English translation» (2017), «Contrast and confluence in Verdaguer's and Maragall's poetic peopling of

Barcelona» (2015) i «Intertextual others in voicing Verdaguer» (2010). O, encara, mencionem les comunicacions «IncurSIONS recents de la literatura catalana en el sistema literari anglès» i «Traduir *L'Atlàntida*» a dos col·loquis de l'Associació Internacional de Llengua i Literatura Catalanes —el XVI a Salamanca de 2012, i el XIX que es va celebrar a Vic fa uns mesos (juliol de 2022).

Per acabar, un apunt i un desig. Recentment, perquè acceptés el pagament d'una ponència encarregada, vaig haver de proposar-li que ho fes com a petita recompensa de la seva feina per a l'*Anuari Verdaguer. Revista d'estudis literaris del segle XIX*, perquè jo creia que era de justícia que rebés ell alguna cosa a canvi de la traducció que des de 2004 ha fet dels *abstracts* dels articles que s'hi han publicat. Va contestar de manera *entranyable*:

Només que, si ho veieu bé entre tots, jo pugui continuar col·laborant amb les traduccions dels resums encara que sigui com a jubilat.

Evidentment que sí! Ronald Puppo ha estat i continuarà essent el traductor de tots els *abstracts* de la revista. De fet, és el nostre —el de la Societat Verdaguer— traductor «particular» a l'anglès.

Desitgem que continuï essent el nostre traductor, que no deixi d'estimar i de traduir Jacint Verdaguer o Joan Maragall, i que els seus projectes d'estudi i traducció de la literatura catalana i de la seva difusió més enllà de les fronteres segueixin endavant en aquesta nova etapa. Gràcies per tot, Ron!

M. Àngels Verdaguer

Directora de la Càtedra Verdaguer d'Estudis Literaris,
membre i secretària de la Societat Verdaguer i coordinadora
de la subllínia «Estudi, edició i traducció de textos literaris» de Glossa.

FACULTAT
**D'EDUCACIÓ, TRADUCCIÓ,
ESPORTS I PSICOLOGIA**

UVIC | UVIC·UCC